

הוראה לחברי הבורסה שאינם בנקים

ניהול סיכונים לצורך מניעת הלבנת הון ומימון טרור

לפי סעיף 11(ג)1 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000

דברי הסבר

סעיף 18 לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של חבר בורסה למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"א - 2010 (להלן: "הצו") קובע כי לצורך מילוי חובותיו לפי הצו, על חבר הבורסה שאינו בנק (להלן ולעיל: "חש"ב") לקבוע מדיניות, כלים וניהול סיכונים בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, לרבות בנושאים אלה:

1. הליך הכרת בעל חשבון;
 2. מעקב אחר איומי הלבנת הון ומימון טרור, הנובעים, בין השאר, מטכנולוגיות חדישות, בפרט אלה המאפשרות ביצוע עסקאות שלא פנים אל פנים;
 3. התמודדות עם העברות אלקטרוניות שאינן מלוות בכל פרטי יוזם ההעברה.
- יישום גישה מבוססת סיכון (Risk-Based Approach, RBA) הוא בעל חשיבות מרכזית להטמעה יעילה של הסטנדרטים הבינלאומיים שנקבעו על ידי ארגון ה-FATF¹, למניעת הלבנת הון, מימון טרור, והפצת נשק להשמדה המונית, בגרסתם העדכנית שאומצה בשנת 2012.
- יישום גישה מבוססת סיכון למניעת הלבנת הון ומימון טרור משמעו, כי החש"בים נדרשים לזהות, להעריך ולהבין את סיכוני הלבנת ההון ומימון הטרור אליהם הם נחשפים, ולנקוט אמצעים לצורך הפחתתם. יישום גישה מבוססת סיכון מקדם חלוקת משאבים אפקטיבית לצורך התמודדות עם הלבנת הון ומימון טרור תוך הקצאתם בהתאם לרמת הסיכון שזוהתה ביחס ללקוח.
- כלי חיוני ליישום אפקטיבי של מדיניות ותהליכים להפחתת סיכוני הלבנת הון ומימון טרור הוא מערך נאות של בקורות פנימיות.

חלק ממערך הכלים ליישום אפקטיבי של מדיניות וניהול סיכונים בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור הוא מינוי האחראי למילוי חובותיו של התאגיד לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, המופקד בין היתר על הדרכת העובדים ופיקוח על ציות החש"ב לחובותיו בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור.

כלי נוסף ליישום ניהול סיכונים יעיל הוא קיום ביקורת פנים בלתי תלויה, שתפקידה לבחון בין השאר את הציות והעמידה במדיניות, בנהלים ובבקורות וכן לבחון את תקינותם ויעילותם של התהליכי ניהול הסיכונים ולחשוף חולשות בבקורות הפנימיות.

¹ The Financial Action Task Force

ההוראה המובאת להלן מעגנת בהוראה את החוזר לחברי הבורסה שאינם בנקים בנושא ניהול סיכונים לצורך מניעת הלבנת הון ומימון טרור מיום 1 בינואר 2018 (להלן: "החוזר") ומחליפה אותו.

ההוראה

בתוקף סמכותי לפי סעיף 11(ג) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס - 2000, להלן הדרכים שבהן נדרש החש"ב ליישם את חובתו לקבוע מדיניות, כלים וניהול סיכונים לפי סעיף 18 לצו, והדרכים שבהן נדרש החש"ב לבצע את תהליכי זיהוי והכרת הלקוח, רישום פרטי זיהוי, אימות פרטים, פתיחת חשבון קורספונדנט, ביטול הקלות, מניעת הפרת החובה בדבר גילוי ועיון, דיווח על פעילות בלתי רגילה, בדיקה מול רשימה, בקרה על פעילות בחשבון בהתאם למידת הסיכון של הלקוח, ניהול רישומים ושמירתם, לפי סעיפים 2, 3, 4, 7, 10א, 10ב, 11, 13, 17 ו-19 לצו.

1. הגדרות

- 1.1. "האחראי" - האחראי למילוי חובותיו של התאגיד לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון;
- 1.2. "חוק איסור הלבנת הון" - חוק איסור הלבנת הון, התש"ס - 2000;
- 1.3. "הכרת הלקוח" - הליך הכרת בעל חשבון לפי סעיף 1 לצו;
- 1.4. "לקוח" - בעל חשבון לפי סעיף 1 לצו.

2. מדיניות, כלים וניהול סיכונים בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור

- 2.1. בהתאם לסעיף 18 לצו, לצורך מילוי החובות ביחס לזיהוי, דיווח וניהול רישומים לפי החוק, נדרשים החש"בים לקבוע וליישם מדיניות ונהלים להפחתת סיכונים הלבנת הון ומימון טרור שזוהו בהתבסס על הערכת סיכונים.
- 2.2. דירקטוריון החש"ב ידון ויאשר את המדיניות בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור ויוודא את יעילותה ועדכונה בהתאם להערכת הסיכונים, מעת לעת ובהתאם לצורך.
- 2.3. על מסמך המדיניות לכלול, בין היתר, התייחסות לנושאים הבאים:
 - 2.3.1. הגדרת מסגרת ההערכה של הסיכונים בתחום הלבנת הון ומימון טרור אליהם חשוף החש"ב במהלך פעילותו -
 - (א) חש"ב נדרש להעריך ולהבין את סיכונים הלבנת ההון ומימון הטרור בפעילותו ולנקוט אמצעים אפקטיביים להפחתתם. על הערכת הסיכונים להתאים לאופי ולגודל פעילותו של החש"ב.
 - (ב) חש"ב נדרש להגדיר את התהליכים המרכזיים שבמסגרתם יזוהו וינהלו סיכונים הלבנת הון ומימון טרור בכל רמות החש"ב.
 - (ג) הערכת הסיכונים נדרשת להתבסס על הערכת הסיכונים הלאומית בתחום הלבנת הון ומימון טרור, וכן על הערכת סיכונים שביצע החש"ב בעצמו.
 - (ד) הערכת הסיכונים אינה תהליך חד פעמי, על כן נדרש החש"ב לעדכנה באופן תקופתי, וכן בהתקיימות נסיבות חדשות המצדיקות את עדכונה.

- (ה) להבטחת ניהול אפקטיבי של הסיכונים נדרש החש"ב לבצע הערכת הסיכונים בטרם קבלת ההחלטה בדבר אופן והיקף מתן שירות או הצעת מוצר חדש.
- 2.3.2. מדוניות הכרת הלקוח – הגדרת עקרונות בסיסיים של הכרת הלקוח ועדכונם, במסגרת מערך ניהול הסיכונים של החש"ב, ובכלל זה מדוניות קבלת לקוחות חדשים, זיהוי והכרת לקוחות ובקרה שוטפת לגבי הליך הכרת הלקוח, והכל בהתאם לרמת החשיפה לסיכון להלבנת הון ומימון טרור של הלקוח (כמפורט בסעיף 4 להלן).
- 2.3.3. פתיחה וניהול של חשבון קורספונדנט – הגדרת מסגרת הערכת סיכוני הלבנת הון ומימון טרור הכרוכים בניהול חשבונות קורספונדנט, ובכלל זה הגדרת תהליכי הערכת הסיכון שיתבצעו בחש"ב, לרבות הכלים שינקטו לאיסוף מידע מספק להבנת מהות עסקיו של מי שמבקש לפתוח חשבון קורספונדנט, בקרה שוטפת על ניהול החשבון ותיעוד הבדיקות והבקורות שבוצעו (כמפורט בסעיף 11 להלן).
- 2.3.4. אימות פרטי זיהוי של נהנה ובעל שליטה – האמצעים שינקוט החש"ב לאימות פרטי הזיהוי של נהנה ובעל שליטה בהתייחס לסיכון להלבנת הון ומימון טרור, בהתאם לסעיף 4(ג) לצו (כמפורט בסעיף 5 להלן).
- 2.3.5. בקרה שוטפת על פעילות בחשבון – הגדרת עקרונות בסיסיים של בקרה שוטפת אחר פעילות בחשבון תוך שימוש באמצעים שונים והכל בהתאם לרמת החשיפה לסיכון להלבנת הון ומימון טרור של הלקוח (כמפורט בסעיף 6 להלן).
- 2.3.6. זיהוי גורמים שיכול שיהיו קשורים למימון טרור או להפצת נשק להשמדה המונית – התייחסות לאופן שבו על החש"ב לפעול לזיהוי לקוחות, נהנים, בעלי שליטה, מורשי חתימה, מבצעי פעולה או צדדים לפעולה, שיכול שיהיו קשורים למימון טרור או להפצת נשק להשמדה המונית (כמפורט בסעיף 10 שגיאה! מקור ההפניה לא נמצא. להלן).
- 2.3.7. מעקב אחר איומי הלבנת הון ומימון טרור הנובעים מטכנולוגיות חדישות – בהתאם לסעיף 18 לצו, על החש"ב לקבוע מדוניות מעקב אחר איומי הלבנת הון ומימון טרור, הנובעים מפיתוח מוצרים ופרקטיקות עסקיות חדשות ומשימוש בטכנולוגיות חדישות או מתפתחות עבור מוצרים חדשים וקיימים, תוך נקיטת צעדים מתאימים לצורך ניהול והפחתת סיכונים הכרוכים בהם. על הערכת סיכונים זו להתבצע טרם השימוש במוצר, בפרקטיקה או בטכנולוגיה החדשה או המתפתחת.
- 2.3.8. התמודדות עם העברות אלקטרוניות (כמפורט בסעיף 9 להלן).
- 2.3.9. הביקורת הפנימית –
- (א) הגדרת תפקידה של הביקורת הפנימית בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור - ובכלל זה אחריותה לביצוע ביקורת תקופתית על נאותות ואפקטיביות מסגרת העבודה של האחראי, לבדיקת ציות ועמידה במדוניות, בנהלים ובבקורות, לבחינת תקינותם ויעילותם של תהליכי ניהול הסיכונים, ולחשיפת חולשות בבקורות הפנימיות ושיפור הליכי הבקרה.

(ב) על הביקורת הפנימית להבטיח כי ההיקף, התדירות והמתודולוגיה של הבקורות שהחש"ב מבצע בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור נקבעו על בסיס גישה מבוססת סיכון.

(ג) הבטחת אי תלותה של הביקורת הפנימית בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור והקצאת משאבים הולמים לפעילות הביקורת בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור.

2.3.10. הדרכה וגיוס עובדים –

(א) הגדרת מדיניות ביצוע הדרכות על בסיס שוטף בנושאים של איסור הלבנת הון ומימון טרור לעובדים רלוונטיים, תוך אבחנה בין עובדים שונים, ובכלל זה הדרכת עובדים חדשים, והבטחת אפקטיביות ההדרכות שיינתנו לעובדים הרלוונטיים.

(ב) התייחסות ההדרכות בין היתר לאיסור לגלות עובדת גיבושו, קיומו, אי-קיומו או תוכנו של דיווח על פעולות בלתי רגילות.

(ג) הבטחת קיומם של נהלים לגיוס עובדים להבטחת יושרה וסטנדרטים אישיים גבוהים.

2.3.11. האחראי למילוי החובות לפי חוק איסור הלבנת הון – התייחסות למעמדו הארגוני של האחראי ולמשאבים המוקצים לו על מנת שיוכל למלא את תפקידו כקבוע בסעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון. האחראי יהיה חבר הנהלה בחש"ב או כפוף ישירות לחבר הנהלה. על המדיניות והנהלים להבטיח כי לאחראי יהיו העצמאות, הסמכות, הבכירות, המשאבים, הכישורים, הידע והניסיון לבצע תפקידיו באפקטיביות, לרבות היכולת לגשת לכל המידע הרלוונטי.

2.3.12. הגדרת חלוקת סמכויות ברורה - בין בעלי התפקידים בחש"ב בנושאים של איסור הלבנת הון ומימון טרור להבטחת יישום המדיניות שנקבעה.

2.3.13. פעילות בינלאומית - חש"ב המנהל, במסגרת עיסוקו, פעילות בינלאומית באמצעות חברות בנות או סניפים בתחום שיפוט מסוים, נדרש לגבש מדיניות קבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור המדיניות והנהלים בחברות הבנות או בסניפים יהיו עקביים עם מדיניות הקבוצה אך יאפשרו את יישום הדרישות המקומיות. על החש"ב לבצע, בין היתר, הערכת סיכונים הן ברמה קבוצתית והן ברמת השלוחה או הסניף בהתחשב באופי ובמיקום פעילותם ולנקוט, במידת הצורך, בצעדים נוספים לניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור כדוגמת קביעת בקרות נוספות הן ברמת השלוחה והן ברמת הקבוצה, וכן ישקול את המשך הפעילות באותה מדינה. מדיניות הקבוצה בנושא איסור הלבנת הון, תכלול, בין היתר:

(1) מדיניות ונהלים לצורך שיתוף מידע עם גופים אחרים בקבוצה למטרות הליך הכר את הלקוח וניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור. והדרישות לשיתוף מידע עם גופים אחרים בקבוצה;

(2) העברת מידע, ברמת הקבוצה על ידי חברות בנות או סניפים בנוגע ללקוח, לחשבון ולפעולות, לחברת האם למטרות מניעת הלבנת הון ומימון טרור, לרבות מידע וניתוח של פעולות הנחזות כפעולות בלתי רגילות העולות מדיווח בלתי רגיל.

3. ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור ויישום מדיניות

- 3.1. במסגרת חובת חש"ב לקבוע כלים וניהול סיכונים המעוגנת בסעיף 18 לצו, על החש"ב לפעול לניהול אפקטיבי של סיכוני הלבנת הון ומימון טרור ולגבש נהלים פנימיים כתובים ליישום המדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון, בכל רמות החש"ב. האחריות לכך תחול על ההנהלה הבכירה של החש"ב.
- 3.2. במסגרת נהלים אלה יש להסדיר את נושא תיעוד הליכי הערכת הסיכונים ושמירת התיעוד.
- 3.3. על ההנהלה הבכירה לוודא כי הנהלים הפנימיים מיושמים ולפעול לעדכוןם בעת הצורך.

4. הכרת הלקוח

- 4.1. חובת הכרת הלקוח קבועה בסעיף 2 לצו, בהתאם לסטנדרטים הבינלאומיים, כחובה מבוססת סיכון, לפיה היקף ההליך נגזר מרמת הסיכון של הלקוח, אשר נקבעה על ידי החש"ב בהתאם למדיניות שקבע.
- 4.2. תכליתו של הליך הכרת הלקוח היא, בין היתר, לשמש ככלי למילוי חובת הדיווח בשל פעילות הנחזית להיות בלתי רגילה. פעולה בלתי רגילה הנדרשת בחובת הדיווח לפי סעיף 13 לצו היא, בין היתר, פעולה אשר על פי היכרות החש"ב את הלקוח, אינה תואמת את פרופיל הלקוח, את מהלך עסקיו הרגיל או את המטרה שלשמה נפתח החשבון, פעולה שלא נראה כי מטרתה ליצור החזר על ההשקעה וכן, כל מקרה אשר מתעורר בו חשד להלבנת הון ומימון טרור.
- 4.3. סעיף 1 לצו מפרט רשימה לא סגורה של נושאים שעל החש"ב לברר מול הלקוח במסגרת הליך הכרת הלקוח.
- 4.4. בהתאם לסעיף 2(ג) לצו, הליך הכרת הלקוח יבוצע באופן שוטף ומתמשך גם לאחר תחילת ההתקשרות, בהתאם לרמת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ולמימון טרור, ובפרט כאשר מזוהה פעילות הנחזית להיות בלתי רגילה. במקרה שבחשבון מתנהלת פעילות הנחזית בעיניו להיות בלתי רגילה, ינקוט החש"ב בהליכים להכרת הלקוח תוך נקיטת אמצעים סבירים ללא קשר להליכי זיהוי חלופיים, להקלות או לפטורים אחרים שנקבעו בהוראה, בצו, או בכל מקום אחר. על החש"ב לבחון אם יש מקום לעדכן את דירוג הסיכון של הלקוח, וזאת בנוסף להגשת דיווח בנוגע לפעילות בלתי רגילה. על החש"ב לעדכן את רישומיו בהתאם לבקרות כמפורט לעיל.
- 4.5. הליך הכרת הלקוח יבוצע באופן שוטף גם לאחר תחילת ההתקשרות תוך זמן סביר, בהתחשב בין היתר, ברמת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ומימון טרור, במועד בו בוצע לאחרונה ההליך עבור הלקוח, ובאיכות המידע שהתקבל במסגרת ההליך שבוצע.
- 4.6. מבלי לפגוע בכלליות האמור, אם התעורר ספק ביחס לזהות הלקוח או לאמינות מסמכי הזיהוי שנמסרו לחש"ב, יבוצע הליך הכרת הלקוח פעם נוספת.
- 4.7. בהתאם לסעיף 10א לצו, במקרה שבו קיים חשש להלבנת הון או למימון טרור, בחשבון בו ננקטו הליכי זיהוי חלופיים או הקלות או פטורים אחרים כקבוע בצו, על החש"ב לשקול את ביטול הפטורים או ההקלות.

4.8. בהתאם לסעיף 10ב לצו, במקרה שבו החש"ב סבור כי ביצוע בדיקות נוספות כאמור יוביל לגילוי עובדת גיבושו או קיומו של דיווח לפי סעיף 13 לצו (Tipping Off), הוא רשאי להימנע מביצוע הבדיקות האמורות ולדווח לרשות לאיסור הלבנת הון על החש"ב.

4.9. נוכח האמור לעיל, על המדיניות והנהלים בתחום הכרת הלקוח לכלול התייחסות להגדרת עקרונות בסיסיים במסגרת מערך ניהול הסיכונים של החש"ב, ובכלל זה התייחסות לנושאים הבאים:

4.9.1. מדיניות קבלת לקוחות חדשים.

4.9.2. כללי הכרת לקוח, המותאמים ללקוחות מסוגים שונים.

4.9.3. כללי הכרת לקוח המותאמים לשלבים שונים במערכת היחסים העסקית בין החש"ב ללקוח, כגון, בעת פתיחת החשבון, בעת ביצוע פעולות בחשבון וכדומה.

4.9.4. האופן בו יבוצע הליך הכרת הלקוח באופן שוטף ומתמשך גם לאחר תחילת ההתקשרות, בהתאם לרמת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ולמימון טרור, ובפרט כאשר מזוהה פעילות הנחזית להיות בלתי רגילה או כאשר מבוצעת פעולה משמעותית בחשבון ביחס לפעילות השוטפת, כדוגמת: שינוי מורשה חתימה, פטירת שותף בחשבון, משיכת או הפקדת מזומנים בסכום משמעותי יחסית לחשבון ומקרים נוספים שיקבע החש"ב בנהליו. בחשבונות של לקוחות בסיכון גבוה תבוצע בקרה מוגברת על הליך הכרת הלקוח, לרבות באמצעות ביצוע ההליך פעם נוספת ועדכון ההליך בתדירות גבוהה יותר ובהתאם לצורך ולמידת הסיכון.

4.9.5. סיווג לקוחות בסיכון גבוה (ראה הרחבה בסעיף 7 להלן).

4.9.6. בדיקת נאותות מוגברת (Enhanced Due Diligence) להכרת לקוח בסיכון גבוה (ראה הרחבה בסעיף 8 להלן).

4.9.7. הבנת מבנה השליטה בלקוחות שהם תאגידיים - השתלשלות שרשרת בעלי השליטה עד היחיד האחרון בשרשרת.

5. אימות פרטים

5.1. בטרם פתיחת חשבון, על חש"ב לרשום את פרטי הזיהוי של מקבלי השירות כמפורט בסעיף 3(א) לצו, לקבל מסמכי זיהוי ולאמתם כמפורט בסעיף 4(א) לצו.

5.2. לעניין אימות פרטי הזיהוי של נהנה ובעל שליטה, כמפורט בסעיף 4(ג) בצו, על חש"ב לנקוט באמצעים סבירים לאימות פרטי הזיהוי כאמור. בכלל זה, על חש"ב לקבוע נהלים בנוגע לאמצעים לאימות פרטי הזיהוי של נהנה ובעל השליטה בהתייחס לסיכון להלבנת הון ולמימון טרור. נדרש שהאימות יעשה בטרם פתיחת החשבון או ביצוע פעולה ראשונה בו.

5.3. בהתאם לסעיף 3(ט) לצו, בהעברות אלקטרוניות המפורטות בסעיפים 3(ח) ו- 3(ט) לצו, שהן פעולות בסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור, יאמת החש"ב את פרטי יוזם ההעברה הידועים לו תוך שימוש באמצעים סבירים. על החש"ב לקבוע בנהלים מהן פעולות בסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור ומהם האמצעים שינקטו לאימות פרטי הזיהוי של יוזם העברה במקרים אלה.

6. בקרה שוטפת

- 6.1. סעיף 11 לצו קובע חובת בקרה שוטפת על הפעילות בחשבון, לצורך מילוי חובותיו של חש"ב בעניין זיהוי, דיווח וניהול רישומים לפי חוק איסור הלבנת הון, ובדיקה כי הפעולות תואמות את אופי החשבון לפי היכרותו עם בעל החשבון, וזאת לפי רמת הסיכון של בעל החשבון להלבנת הון ולמימון טרור.
- 6.2. נדרש כאמור, כי הבקרה השוטפת שמבצע החש"ב על הפעילות בחשבון תהיה מבוססת סיכון. חש"ב ינהל מערך מאורגן של בקרה על חשבונות בסיכון גבוה, באמצעות הפעלת מערך בקרות מיוחד לחשבונות, בהתחשב ברקע של הלקוח ומהות הסיכון שלו, המדינה ממנה מועברים הכספים וסוג הפעילות בחשבון.
- 6.3. חש"ב נדרש לנהל בקרות לאיתור פעילות בלתי רגילה בכל חשבונות לקוחותיו. דבר זה יכול שיעשה על ידי קביעת בקרות מותאמות לסוגי חשבונות מסוימים. החש"ב יבחן, בין היתר, את הרקע והתכלית של עסקאות שעל פניו אינן משקפות הגיון כלכלי או עסקי. יש לבחון באופן מוגבר, בין היתר, פעולות מורכבות, פעולות בהיקפים ניכרים שאינם מתיישבים עם הפעילות הצפויה בחשבון, פעילות במזומן או פעולות המבוצעות על ידי לקוח ממדינה שאינה מיישמת כראוי את המלצות ה-FATF.
- 6.4. סעיף 19(ג) לצו קובע כי החש"ב ישמור תיעוד בכתב של בדיקת פעילות כאמור בסעיף 11 לצו וממצאיה לתקופה הקבועה בסעיף. תכלית התיעוד האמור לאפשר בקרה יעילה על התהליך ולפיכך נדרש החש"ב לוודא כי התיעוד הנוגע לבקרה, ובכלל זה ההחלטה האם לדווח בהתאם לסעיף 13 לצו, ישמר באופן שיאפשר את אחזורו לצורך פעילות מבקר הפנים, האחראי ורשויות הפיקוח והאכיפה.

7. חשבונות בסיכון גבוה

- 7.1. לצורך קיום חובותיו לפי סעיפים 2, 11 ו- 18 לצו, נדרש חש"ב לקבוע בנהליו כללים לקביעת מידת הסיכון של הלקוח לעניין איסור הלבנת הון ומימון טרור ולהגדרת חשבונות בסיכון גבוה. לצורך כך ינתח החש"ב את מאפייני הסיכון הקשורים, בין היתר, בגורמים הבאים: סוגי לקוחותיו, סוגי העסקים של לקוחותיו, מקום הפעילות של לקוחותיו, סוגי הפעילויות המבוצעות, השירותים הנצרכים על ידי לקוחותיו, ומאפייני סיכון הקשורים במורשי חתימה, נהנים או בעלי השליטה.
- 7.2. דוגמאות לחשבונות שעשויים להיות בסיכון גבוה - להלן יובאו אינדיקציות לחשבונות בסיכון גבוה. אינדיקציות אלה אינן מקיפות את כלל הסיכונים הקיימים. בנוסף, אין מניעה כי בסופו של דבר, במסגרת הליך הכרת הלקוח שיבצע החש"ב, לא יסווג הלקוח כלקוח בסיכון, וזאת על אף קיומה של אחת או יותר מן האינדיקציות המפורטות.
- 7.3. **מאפיינים הקשורים בסוגי לקוחות, מורשי חתימה, נהנים או בעלי שליטה**
- 7.3.1. איש ציבור זר- בעל חשבון, בעל שליטה או נהנה בחשבון שהוא איש ציבור זר.
- 7.3.2. איש ציבור מקומי – בעל חשבון, בעל שליטה או נהנה בחשבון שהוא איש ציבור מקומי- דוגמאות לאינדיקציות לסיכון גבוה אצל איש ציבור מקומי:

(א) איש הציבור מנסה להסוות את הבעלות על הנכסים, למשל, באמצעות מבנים תאגידיים או אנשי מקצוע (עורכי דין, רואי חשבון וכדומה) או בני משפחה או קרובים.

(ב) התנהגות איש הציבור מצביעה על סיכון אפשרי להלבנת הון, למשל, איש ציבור מתעניין יתר על המידה במשטר הלבנת הון שחל במדינה בהקשר של אנשי ציבור.

(ג) תפקידו של איש ציבור ומעורבותו בעסקים מעלים את הסיכון להלבנת הון, למשל, איש ציבור בעל שליטה על מתן רישיונות והענקת זיכיונות.

(ד) הפעילות בחשבון בו איש הציבור הוא בעל חשבון, בעל שליטה או נהנה מעלה את הסיכון להלבנת הון, למשל, מקור הכספים ו/או הזיקה של מעביר הכספים לאיש הציבור אינם ברורים.

(ה) איש הציבור מעורב בתעשיות בסיכון אפשרי לשחיתות (ראה סעיף 7.4.3 להלן).

7.3.3. לקוח שהוא תושב זר/תאגיד זר שאין לו זיקה מוסברת לישראל.

7.3.4. לקוחות שהם ארגונים שאינם למטרת רווח (NPO's).

7.3.5. מבנה בעלות מורכב של לקוח, במיוחד כאשר מדובר במורכבות יוצאת דופן או בלתי רגילה ביחס לאופי הפעילות של הלקוח.

7.3.6. לקוחות תאגידיים או גופים שהוקמו בהסדרים משפטיים אחרים המשמשים כאמצעי להחזקת נכסים, כדוגמת חברה שחלק גדול מהונה או מהון חברה השולטת בה מורכב ממניות למוכ"ז או מוחזק בידי נאמן בין אם היא הלקוח, הנהנה או בעלת השליטה.

7.3.7. בחשבון קיים מורשה חתימה (כהגדרת מונח זה בצו) שאינו בעל רישיון לניהול תיקי השקעות ושאינו לו זיקה ללקוח.

7.4. מאפיינים הקשורים בסוגי העסקים של הלקוחות

7.4.1. עסקים עתירי פעילות במזומן או במטבעות דיגיטליים המאפשרים אנונימיות למשתמש (דוגמת ביטקוין).

7.4.2. מתן שירותי מטבע ו/או ניכיון שיקים.

7.4.3. תעשיות או סקטורים בסיכון אפשרי לשחיתות.

7.5. מאפיינים הקשורים למקום פעילותו של הלקוח

7.5.1. מדינות בסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור או שאינן מיישמות כראוי את המלצות ה-FATF.

7.5.2. תאגידיים הרשומים במדינות Offshore.

7.5.3. מדינות הנתונות לסנקציות, אמברגו או צעדים בעלי אופי דומה שהוטלו על ידי גופים כדוגמת מועצת האומות המאוחדות.

7.5.4. מדינות שארגונים כגון האו"ם, Transparency International או OECD הכירו בהם כמדינות בעלות רמות גבוהות של שחיתות או פשיעה.

7.5.5. מדינות או טריטוריות שמדינת ישראל או ארגונים כגון האו"ם או FATF הכירו בהם כמממנות או כתומכות בפעילות טרור והפצת נשק להשמדה המונית.

7.6. מאפיינים הקשורים בסוגי השירותים/הפעילויות

7.6.1. תשלומים או העברות מצדדים שלישיים ללא זיקה ללקוח.

7.6.2. הפקדות במזומן או במטבעות דיגיטליים המאפשרים אנונימיות למשתמש (דוגמת ביטקוין).

7.6.3. לקוחות שזוהו באמצעים חלופיים (סעיף 9(א)(2) - 9(א)(5) (לצו).

7.6.4. ביצוע עסקאות מחוץ לבורסה ועסקאות מתואמות.

7.7. המשתנים הנוספים לצורך הערכת רמת הסיכון

בנוסף למאפייני הסיכון שפורטו לעיל, בהערכת רמת הסיכון להלבנת הון ומימון טרור לגבי סוגים שונים של חשבונות, יובאו בחשבון משתני סיכון נוספים, כדוגמת:

7.7.1. מטרת פתיחת החשבון או ביצוע פעולה בחשבון.

7.7.2. עיסוקו של הלקוח ורמת הכנסתו.

7.7.3. היקף ההשקעה או העסקאות של הלקוח.

7.7.4. סדירות ומשך היחסים העסקיים.

7.7.5. בירור עם הלקוח האם סורב לקבל שירותים בתאגיד בנקאי או בחש"ב מסיבות הקשורות באיסור הלבנת הון ומימון טרור.

8. בדיקת נאותות מוגברת (Enhanced Due Diligence)

8.1. כאמור, בהתאם לסעיף 2 לצו נדרש החש"ב לבצע את הליך הכרת הלקוח לפי מידת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ולמימון טרור. בהתקיים אינדיקציות לסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור, על החש"ב לנקוט פעולות לבדיקת נאותות מוגברת.

8.2. להלן דוגמאות אפשריות לבדיקת נאותות מוגברת, והכל לפי מידת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ולמימון טרור: אימות מקור הכספים האמורים להיות מופקדים בחשבון, בדיקות מול מקורות מידע נוספים (כגון חיפוש סיקורים בתקשורת לגבי הלקוח, חיפוש במאגרי מידע, חיפוש מידע נוסף בדבר המטרה והאופי המיועד של החשבון), בירור מקור עושרו והכנסותיו של הלקוח, אימות פרטי הלקוח באמצעות ביצוע העברות מחשבון בנק על שם הלקוח, קבלת אישור נושא משרה בכיר לפתיחת החשבון או להמשך ניהולו לרבות בעת ביצוע פעולות משמעותיות בחשבון.

8.3. מבלי לפגוע בכלליות האמור, על החש"ב לנקוט באמצעים לבירור מערכת היחסים בין הגורמים הקשורים לחשבונות המנוהלים על ידי נאמן (כגון: אפוטרופוס, מפרק, מנהל עיזבון, כונס נכסים, עורך דין, רואה חשבון וכו'), לפי מידת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ולמימון טרור.

9. התמודדות עם העברות אלקטרוניות שאינן מלוות בכל הפרטים

9.1. בהתאם להוראת סעיף 18(3) לצו, על החש"ב לקבוע מדיניות שמטרתה לצמצם העברות אלקטרוניות מחוץ לישראל, מישראל אל מחוץ לישראל ובתוך ישראל, שאינן מלוות

בכל פרטי יוזם ההעברה. בנוסף נדרש שהמדיניות שתקבע לפי סעיף 18 לצו תתייחס גם לטיפול בהעברות אלקטרוניות מחוץ לארץ לישראל, מישראל אל מחוץ לישראל ובתוך ישראל, שאינן מלוות בכל פרטי הנעבר. לצורך כך נדרש החש"ב, בין היתר, לקבוע נהלים אשר יתייחסו לאמצעים סבירים להתמודדות עם העברות אלקטרוניות, אשר חסר בהן מידע כאמור, הן בהעברות אלקטרוניות מעל הסכום הנקוב בסעיפים 3(ח) ו- 3(יא) לצו והן מתחת לאותו הסכום, לרבות שימוש באמצעי ניטור בזמן אמת ו/או בדיעבד, כשהדבר בר ביצוע.

9.2. חובות החש"ב בקשר להעברות אלקטרוניות מחוץ לישראל חלות הן לגבי חש"ב המקבל העברה עבור מקבל השירות והן לגבי חש"ב, ככל שהוא משמש כמתווך שדרכו בוצעה ההעברה.

9.3. חש"ב יקבע נהלים מבוססי סיכון לצורך החלטה האם לקבל, לדחות או לעכב העברה חסרת פרטים. הנהלים יתייחסו, בין היתר, לסוג המידע החסר, למדינה שממנה מבוצעת ההעברה, סכום ההעברה, זהות המקבל ומהות התשלום.

9.4. הנהלים יתייחסו למקרים בהם תיערך פנייה להשגת מידע זה מהגוף יוזם ההעברה או מהגוף המתווך.

9.5. העברות בינ"ל באמצעות קבצי אצווה – לא יבצע חש"ב מספר העברות אלקטרוניות במקבץ אחד (אצווה) אל מחוץ לישראל, עבור אותו מקבל שירות יוזם ההעברה מבלי שיופיעו פרטי מקבל השירות יוזם ההעברה והנעבר כנדרש בסעיף 3(ח) לצו לכל אחת מההעברות שבמקבץ. לעניין סעיף קטן זה, "אצווה" – מספר העברות עבור אותו מקבל שירות יוזם ההעברה לנעברים שונים אשר מועברות בקובץ אחד.

10. זיהוי גורמים שיכול שיהיו קשורים למימון טרור ולהפצת נשק להשמדה המונית

10.1. כחלק מחובותיו של החשב בהקשר למאבק בטרור, בהתאם לסעיף 17 לצו, נדרש החש"ב לבדוק האם נכללים ברשימה שפורסמה לפי סעיף זה, בעלי חשבון, מורשי חתימה, נהנים, בעלי שליטה, מבצעי פעולה או צדדים לפעולה כמפורט בסעיף.

10.2. לצורך מילוי חובותיו לפי סעיפים 17 ו- 18 לצו, על חש"ב לקבוע נהלים מבוססי סיכון לצורך החלטה האם לבצע, לדחות או לעכב העברה אשר חסרים בה שמותיהם של הצדדים לפעולה כמפורט בסעיף 17(2) ו-3(3) לצו. הנהלים יתייחסו, בין היתר, לאיתור העברות עם פרטי זיהוי חסרים, למדינה שממנה מבוצעת ההעברה, סכום ההעברה, זהות יוזם העברה ומהות התשלום.

10.3. חובת החש"ב לבצע הליכי הכרת בעל חשבון ובקרה על פעילות בחשבון בהתאם לסעיפים 2 ו- 11 לצו צריכה להיעשות בין היתר לפי רמת הסיכון למימון טרור. כמו כן, בהתאם לסעיף 13 לצו, נדרש חש"ב לדווח לרשות המוסמכת על פעולות של מקבל השירות, לרבות ניסיון לביצוע פעולות, שלפי המידע המצוי ברשות החש"ב, נחזות בעיניו בלתי רגילות. כאמור, פעולה בלתי רגילה היא, בין היתר, כל מקרה אשר מתעורר בו חשד להלבנת הון ומימון טרור.

10.4. סעיף 2(א) לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 (להלן: "חוק המאבק בטרור"), מגדיר רכוש טרור, רכוש של ארגון טרור מוכרז ועבירת טרור חמורה, עליהם חלים סעיפים 31 עד 36 לחוק האמור. עבירת טרור חמורה מוגדרת, בין היתר, כמתן שירות או העמדת אמצעים לארגון טרור וכן פעולה או עסקה בנשק, לרבות נשק כימי, ביולוגי או רדיואקטיבי למטרות טרור.

10.5. הסטנדרטים הבינלאומיים בתחום המניעה והלחימה במימון טרור והפצת נשק להשמדה המונית (להלן: "פרוליפרציה"), המעוגנים, בין היתר, בהמלצות ארגון ה-FATF, מחייבים הפעלת סנקציות כלכליות כנגד אנשים וגופים, אשר בהתאם להחלטות מועצת הביטחון של האומות המאוחדות (UNSCR) הוגדרו כבעלי קשר למימון טרור ולפרוליפרציה. בין היתר, משמשים הסטנדרטים הנזכרים גופים פיננסיים בינלאומיים, לצורך בחינת נאותות בהקמת קשרים עסקיים. לאור זאת, קיומם של כלים ובקורות בתחום הפרוליפרציה עשויים להשפיע על רמת החשיפה של חש"ב במסגרת הקשר העסקי עם גופים בינלאומיים.

10.6. נוכח האמור, ביישום סעיפים 2, 11 ו-18 לצו, על החש"ב לנקוט בכלים לזיהוי ולדיווח על לקוחות או עסקאות שיכול שיהיו קשורים לרכוש של ארגון טרור או ארגון טרור מוכרז או לביצוע עבירות טרור חמורות, ביניהן פרוליפרציה, כפי שמפורט לעיל, וזאת בנוסף לבדיקות שהוא מבצע בהתאם לסעיף 17 לצו.

10.7. לצורך כך, על החשב לקבוע נהלים לגבי אופן ביצוע סריקה וזיהוי ישויות ועסקאות שיכול שיהיו קשורות לרכוש של ארגון טרור או ארגון טרור מוכרז או לביצוע עבירות טרור חמורות, ובכללן פרוליפרציה, כחלק מהליך הכרת הלקוח והערכת הסיכונים ביחס לחשבון, וכן לגבי הדרך בה ייעשה שימוש לצורך כך ברשימה לפי סעיף 17 לצו וברשימות שפורסמו על ידי גורמים מוסמכים ובינלאומיים לעניין טרור ופרוליפרציה, לדוגמה ועדת שרים לפי חוק המאבק בתכנית הגרעין של איראן, התשע"ב-2012, וועדות הסנקציות של מועצת הביטחון של האומות המאוחדות, כפי שמתפרסמות מעת לעת על ידי הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור. זאת, הן בטרם פתיחת חשבון לקוח והן כחלק מבקרה שוטפת סמוך לפרסומים של גופים מוסמכים.

10.8. החש"ב נדרש להסדיר בנוהל את אופן תיעוד הבדיקה כמפורט בסעיף 6 שגיאה! מקור ההפניה לא נמצא. לעיל.

11. חשבון קורספונדנט

11.1. בהתאם לסעיף 7(4) לצו, פתיחת חשבון קורספונדנט כהגדרתו בסעיף 1 לצו, מחייבת אישור של נושא משרה בחש"ב, לרבות מי שכפוף ישירות למנהל הכללי. בנוסף, פתיחת חשבון קורספונדנט לתאגיד זר שהוא בנק או תאגיד זר שפועל כבנק להשקעות או כבית סליקה מחייבת אישור של האחראי. בגדרו של המונח "בנק להשקעות" נכנסים גופים הנתונים לפיקוח בנקאי במדינתם וכן גופים המאוגדים במדינה החברה בארגון ה-OECD² ונתונים לפיקוח של הרשויות המפקחות על ברוקר-דילר³.

11.2. בטרם מתן אישורים כמפורט לעיל, יש לוודא התקיימותם של התנאים האמורים לפתיחת חשבון קורספונדנט. בנוסף, יש לבחון את מכלול הדרישות בצו לעניין זה, לרבות התקיימות התנאים הקבועים בסעיף 7(5) לצו הקובעים כי חבר הבורסה יפתח חשבון קורספונדנט רק לבנק המורשה במקום שיש לו נוכחות פיזית ושבו הוא מנהל את עסקיו מול לקוחות. כמו כן, יש לבצע הערכה ובדיקה מהותית של הסיכונים בפתיחת החשבון וניהולו, כמפורט להלן.

11.3. חובות החש"ב לקבוע מדיניות, כלים וניהול סיכונים בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור לצורך מילוי חובותיו בעניין זיהוי, דיווח וניהול רישומים לפי סעיף 18 לצו, חלות אף לגבי

² שאינה מופיעה ברשימת מדינות בסיכון המפורסמת מכוח הצו על ידי הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור.
³ במקרה זה יש לוודא כי הגוף הפיננסי הוא גוף מפקח על ידי רגולטור מוכר מקומי לעניין פעילות כרוקר-דילר ובנוסף, על הגוף להיות מפקח לעניין מניעת הלבנת הון ומימון טרור וחלות עליו חובות זיהוי והכרת לקוחות.

פתיחה וניהול חשבון קורספונדנט. לפיכך, לצורך קיום חובותיו לפי סעיפים 7 ו-18 לצו, על חש"ב המנהל חשבונות קורספונדנט לבצע הערכת סיכונים הלבנת הון ומימון טרור הכרוכים בניהול חשבונות אלה, ובכלל זה להבין באופן ברור את תחומי האחריות לטיפול בסיכונים הלבנת הון של התאגיד המבקש לנהל אצלו חשבון קורספונדנט (להלן: "מקבל השירות"), ובהתאם להערכה זו לגבש מדיניות וכלים לטיפול בחשבונות קורספונדנט.

11.4. בטרם מתן אישור לפתיחת חשבון קורספונדנט כמפורט בסעיף 7 לצו, וכן באופן שוטף, על חש"ב לאסוף ולתעד לצורך מעקב ובקרה, מידע מספק כדי להבין את מהות עסקיו של מקבל השירות. מידע כאמור ישמש הן את האחראי והן את נושא המשרה לצורך מתן אישור לפתיחת החשבון כנדרש על פי הצו.

11.5. החש"ב יקבל את המידע כאמור הן ממקבל השירות והן ממקורות גלויים במידת הצורך. זאת, תוך התייחסות לגורמים הבאים, ובהתאם לרמת הסיכון:

11.5.1. מידע אודות ההנהלה ובעלי השליטה של מקבל השירות (במיוחד אם קיימים אנשי ציבור), עיקר פעילותו העסקית, אופן אספקת השירותים, מיקום התאגדותו ועסקיו, לקוחותיו לרבות מהות עסקיהם ומקום מושבם.

11.5.2. המוניטין של מקבל השירות, לרבות האם הוא היה נתון לחקירה בנושאי איסור הלבנת הון ומימון טרור או לפעולה רגולטורית אחרת.

11.5.3. מדיניות איסור הלבנת הון איסור מימון טרור ונוהלי הניטור והבקורות של מקבל השירות, לרבות תיאור נהליו לעניין "הכר את הלקוח".

11.5.4. מטרת החשבון הנפתח והשירותים שיינתנו למקבל השירות ובכלל זאת, רמת הפעילות הצפויה בחשבון, סוג השירותים ורמת הסיכון שלהם.

11.5.5. מצב ואיכות הפיקוח וההסדרה החלים על מקבל השירות במדינה בה הוא ממוקם, בדגש על משטר איסור הלבנת הון ומימון טרור, לרבות רמת הסיכון להלבנת הון ומימון טרור הכרוכה במדינה בה ממוקם מקבל השירות, ובמקרה של קבוצת תאגידים גם מצב הפיקוח וההסדרה במדינות בהן ממוקמות השלוחות והחברות הבנות.

11.5.6. היכולת לקבל פרטים מזהים על צדדים שלישיים שיהיו רשאים לעשות שימוש בחשבון הקורספונדנט של מקבל השירות אצל החש"ב, ככל שיהיו צדדים שלישיים כנ"ל.

11.6. ניטור שוטף

בהתאם לנדרש בסעיף 11 לצו, חש"ב המנהל חשבון קורספונדנט יקבע מדיניות ונהלים מתאימים כדי לזהות:

11.6.1. פעילות שאינה עקבית עם מטרת השירותים המוענקים למקבל השירות.

11.6.2. פעילות המנוגדת למחויבויות שסוכמו בין החש"ב למקבל השירות.

11.6.3. העברות שאינן מלוות בפרטי זיהוי של יוזם ההעברה⁴. הנהלים כאמור יתייחסו לאמצעים סבירים ומבוססי סיכון לצורך התמודדות עם העברות מסוג זה ולפעולות המעקב הנדרשות.

11.6.4. דיווח על חשבונות קורספונדנט בסיכון גבוה ואופן ניטורם יובאו לידיעת ההנהלה הבכירה על בסיס שוטף.

11.6.5. במקרים בהם מאפשר חש"ב ללקוחותיו של מקבל השירות, המנהל אצלו חשבון קורספונדנט, לבצע פעולות באופן ישיר בחשבון הקורספונדנט, עליו לנטר פעילות זו בהתאם לסיכון הספציפי שלה. כמו כן, עליו לוודא שמקבל השירות מיישם נוהלי "הכר את הלקוח" מתאימים ללקוחות אלו, וביכולתו להעביר מידע זה לחש"ב לפי דרישה.

גב' ענת גואטה
יו"ר רשות ניירות ערך

י"ג אדר תשפ"ג

6 מרץ, 2023

⁴ בהתאם לחובות המוטלות על חש"ב מכוח סעיף 18(3) לצו.